

ara llegim

Jordi Nopca Raül Garrigasait (Solsona, 1979) ha dedicat *La roca i l'aire*, el seu últim assaig, a l'art i la religió, dos conceptes que han marcat la civilització des de fa mil·lennis. A través de set figures totèmiques i alhora radicals –Ramon Llull, Ausiàs March, Isabel de Villena, Joan Maragall, Josep Carner, Frederic Mompou i Antoni Tàpies–, Garrigasait traça un recorregut que connecta passat i present: a les seves mans, rellegir l'herència cultural acaba sent una manera òptima de donar-li continuïtat.

Aquest llibre teu té poc més de 100 pàgines, però concentra una gran quantitat d'idees interessantíssimes que em temo que poden disparar aquesta conversa en moltes direccions. Al primer capítol hi llegim: "Escriure és fer dues feines alhora: la de guardià de la tradició i la d'artífex de la diferència". ¿T'has sentit més a prop del guardià que de l'artífex de la diferència, treballant-hi? D'entrada, *La roca i l'aire* és una relectura de la tradició; per tant, sembla que pesi més la idea de tradició que no pas la de l'artífex de la diferència. Repensar la tradició és, per a mi, una cosa que t'obligi a distanciar-te de l'ara i dels prejudicis d'avui, del que s'espera que escribem. A més, en cada autor que em miro al llibre intento trobar-hi un gest de la diferència. Cadascun dels que hi apareixen són representatius del seu temps i alhora són molt singulars.

M'ha semblat veure, a través de l'anàlisi del *Nabí* de Josep Carner o de la música de Frederic Mompou, una defensa de la impersonalitat en la creació artística. Això es confronta amb l'exploració de la subjectivitat –i de la unicitat del geni creador– que més o menys s'ha imposat des del Romanticisme i que arriba a nivells paroxístmics en algunes tendències actuals.

Escriure és submergir-se en l'enormitat del llenguatge i del món, però també és sortir de tu mateix. Això, en el meu cas, val per quan faig ficció però també assaig. Submergir-se en el tot que és l'altre –també en l'herència cultural– em sembla un gest molt necessari avui. Ens obliga a ser poc narcisistes i a posar a ratlla l'ego. Els que escrivim el tenim, en general, molt dispartat.

¿Aquest mantenir a ratlla l'ego és un camí que has anat practicant de forma gradual? Vas debutar amb *La tendra mà de cada arrel* (Viena, 2005), un llibre de poemes, gènere aparentment més narcisista que el de l'assaig. Hi ha una part de la tradició poètica que és molt antisubjectiva i antiromàntica. Entre els que més la defensen hi ha T.S. Eliot i Jorges Seferis. Als seus poemes es proposen extingir-hi el jo, per tal que el que hi ressoni i hi brilli d'una manera diferent sigui la tradició. Últimament m'he estat dedicant a Iris Murdoch. És una autora que em fascina de fa temps. Murdoch en parla molt, d'aquesta extinció del jo. La llibertat, l'art i la virtut es troben quan reconeixes que els altres existeixen.

Escrius res sobre Murdoch? Sí, un pròleg per a una selecció de textos filosòfics que publicarà Edicions 62 a la

Raül Garrigasait

Escriptor

“L'ERMITÀ ÉS MÉS GRAN QUE EL PAPA”

col·lecció *La Blanca*. La tradueix la Maria Arboç-Terrades. De Murdoch se n'han publicat algunes novel·les en català, però com a filòsofa encara és inèdita.

A *La roca i l'aire* escrius que "la subjectivitat és la llibertat i la condemna dels moderns". Per què? Sembla que l'única font de sentit sigui la subjectivitat, tot es construeix al seu voltant. D'una banda, és alliberador, perquè això ens fa més conscients de la necessitat d'oposar-nos a imposicions i de resistir a determinades coses, però també és una condemna, perquè la subjectivitat fa molt de soroll i ho pot tapar i erosionar tot.

Ausiàs March introdueix en ple segle XV "l'emergència del jo" en la poesia catalana, recordes, citant la filòloga Marie-Claire Zimmermann. El Romanticisme l'accentua a finals del segle XVIII. En la nostra societat depassa el terreny de la creació i ens converteix potencialment a tots en esclaus d'un jo que es projecta a les xarxes socials, que es construeix a partir de dietes cada cop més singu-

lars, que busca una nova espiritualitat sense religió... L'obsessió actual amb el jo i la subjectivitat és una mica diferent de la romàntica. Els romàntics estaven oberts al misteri del jo, però ara col·loquem el jo al centre com una acumulació d'atributs. L'extrem és una xarxa per lligar com Tinder, que classifica la gent a partir d'una sèrie de característiques: per connectar amb algú altre has de compartir-hi tot de coses. El jo s'ha convertit en l'exhibició d'unes marques de visibilitat, una col·lecció de senyals que enviem al món... Aquesta necessitat classificatòria m'esgota. També la voluntat de convertir-nos en una marca.

Fins i tot part de la gent, sigui jove o no, que ha practicat el gest de desconnectar-se de les xarxes i de viure al marge de la virtualitat fa l'efecte que busqui una forma de singularitzar-se. El món d'ara ens ho posa difícil per conservar la innocència. Tot ens sembla una estratègia de distinció social. Perdre la ingenuïtat està molt bé, però la innocència ens ajuda a veure el món amb alegria.

La roca i l'aire aborda aquesta mirada alegre a través del meravellament que expressen autors com Llull o Maragall. És una virtut molt gran. Amb la gent que conserva una mirada alegre te n'aniries a la fi del món.

Per arribar-hi, Llull renuncia a la vida familiar. A través de la vida contemplativa pot reconnectar amb l'Univers. No és la família, la que l'hi permet, sinó la devoció per Déu. Per a Llull, l'ideal és l'ermità. L'ermità és més gran que el Papa. Fer d'ermità li permet retirar-se del món i veure Déu en cada cosa. Un ermità, quan mira el bosc, la font i les flors és capaç de veure-hi el rastre de Déu. Retirant-se del món en realitat s'hi connecta.

Llull busca virtuts com l'amor, la saviesa, la bonesa, la tempraça... La seva filosofia està tota projectada cap enfora, cap a mirar el món, la llum de la creació, l'estructura dels éssers. El jo no més és el lloc des d'on enfoques el món. *Contemplar, entendre i estimar* són tres paraules clau en Llull.

són útils per acabar guanyant-se la vida. ¿Dedicar-t'hi professionalment és una manera d'anar en contra d'aquest món d'ara? Pot semblar que el món contemporani, capitalista i digital, està en contra de les humanitats i que dedicar-s'hi és resistir. A mi no m'agrada gaire veure-ho així. Al nostre món hi ha molts problemes: tinc una sensació molt forta que la política d'avui és destructiva, que a l'escola li costa moltíssim transmetre una herència cultural, començant pel català, que ciutats com Barcelona s'han convertit en aparadors grotescos... Tot això passa alhora i és preocupant. Quan escric, més que una sensació de resistència experimento l'alegria de connectar coses i de donar-hi sentit. M'agrada més pensar que els qui resisteixen són els altres.

Està ben vist. Els que es resisteixen a la literatura i les humanitats es resisteixen a la força dels llibres. S'hi resisteixen perquè són una força autèntica. Llegir un llibre que et colpeix i et trabsala és una cosa molt fonda. Els que ho sabem, sabem que la lectura no és broma, és una cosa de veritat.

No ho sentim gaire, això, fora del món literari. El problema és que la gestió del poder està en mans de gent que no té en compte la literatura. Se la perd.

El teu llibre aborda la dicotomia entre fe i religió. Segons el teòleg protestant Karl Barth, qualsevol organització humana és un assumpte sense Déu. L'estructura perverteix la creença. *La roca i l'aire* està escrit des de dins de la tradició cristiana, que és la que nosaltres tenim al darrere. Al nucli del cristianisme hi ha un combat entre un impuls inicial que és gairebé antisistema i el que passa després: la construcció d'una estructura teològica institucional per part del catolicisme.

El missatge de Jesús es transforma. Jesús diu: para la galta, estima els altres com a tu mateix, no vinc a portar la pau sinó l'espasa, vinc a separar els fills dels pares... D'alguna manera està dient que ve a destruir la família.

Ve a destruir la família amb un missatge d'amor. Exacte: qualsevol institució que no admeti l'amor ha de ser destruïda. Jesús capgirava totalment el que hi havia. L'Església, en canvi, és una institució supersòlida que es basa en la indissolubilitat dels lligams terrenals, en coses que són fredes i rígides, el contrari del foc inicial. Cada vegada que hi ha hagut una reforma dins el cristianisme s'ha intentat fugir de la rigidesa i de la institució dominadora i opressiva.

Tret del que va passar amb Calví... Pots acabar construint una altra cosa opressiva, sí. És una dialèctica humana molt clara. Et cases amb algú perquè us

estimeu molt i al cap de deu anys pot ser que la situació sigui diferent. El matrimoni és una tensió constant entre l'amor i l'estructura. Karl Barth distingeix entre *religió i fe* perquè no podem confondre qualsevol organització humana amb Déu o amb la seva revelació.

Per això la defensa de Déu de Llull és autèntica o provocativa, perquè gairebé mai no hi cita les Sagrades Escriptures. Per a Llull, el rastre de Déu es pot veure en les coses que tenim al davant. No ha de passar per la Bíblia ni per l'autoritat del capellà. De fet, hi ha un diàleg del *Llibre d'amic e amat* que diu: "¿I qui és ton mestre?" I la resposta és: "Mon mestre són les semblances que les criatures donen de son amat". Això vol dir que el mestre no és la Bíblia ni l'Església, sinó que el mestre és la natura. Dona una visió eròtica de la natura, com si estigués plena d'amor per al creador. I això, per tant, és una manera antiinstitucional d'explicar la fe.

Llull vol trobar la llum en totes les coses, i d'aquí extreure'n saviesa. Poc després, Llull es relacionaria amb l'alquímia, que perseguia trobar la pedra filosofal sense divulgar-ne els secrets. Els alquimistes insisteixen, pensant en el pecat original, que el món s'ha degradat i la natura és deficient. Cal trobar una pedra filosofal que aspira a transformar la natura i els metalls, a transformar un cos en immortal. L'art combinatori de Llull serveix per contemplar el món. L'alquímia vol transformar-lo. En aquest sentit és un precedent de la tecnologia moderna. Els somnis dels alquimistes i els de la ciència moderna són molt semblants. Tenim el Salvador Macip i molts altres científics investigant com allargar la vida...

Entre l'alquímia i el present tenim un personatge revolucionari com Faust, algú que sempre en vol més, el primer depredador, que vol esgotar tots els recursos. Faust està eternament insatisfet. Ha de consumir, consumir i consumir perquè té la sensació que cap instant és suficient en si mateix. No pot estar tranquil. Per això faig la broma de dir que Faust és el causant del canvi climàtic. I l'acompanyo de dues figures insatisfetes més de la modernitat, don Joan i el Xiquot.

Don Joan no en té prou amb estimar un cos, els vol tastar tots. És un insatisfet sexual. I el Xiquot és un insatisfet somiatruïtes. El Xiquot somia sense transformar el món.

Dels tres, Faust és el que t'interessa més. Faust ja no en té prou amb el món. Necessita multiplicar la vida. Hi ha un moment en un llibre de Bauman on cita Andrzej Stasiuk que diu: la forma contemporània de la redempció és canviar de vida. Quan la que tenim no ens convenç en busquem una altra, i després una altra...

Gairebé al final del llibre defineixes el sagrat: "Avui, potser, allò que no es pot vendre". Estem en un moment en què sembla que tot es pugui vendre. Aquesta idea de sagrat, que és el que d'alguna manera es pot connectar amb la fe, si és de veritat, no es pot mercantilitzar. *z*